

Prilog poznavanju kulturnih, vjerskih i školskih prilika na području današnje općine Doboj Istok tokom tridesetih godina 20. stoljeća

RUSMIR DJEDOVIĆ
.....

OD NAJSTARIJIH vremena naselja današnje općine Doboj Istok pripadala su administrativno-političkoj upravi, čije je sjedište bilo u gradu Gračanici. Radi se o Gračaničkom kadiluku, zatim kotaru i na kraju srezu, koji je približno obuhvatao teritoriju između rijeke Tinje na istoku i Bosne na zapadu, Spreče na jugu i vrhova Trebave na sjeveru.

Poslije 1929. godine granice sresa mijenjale su se nekoliko puta, zavisno od političkih prilika i promjena unutrašnjeg ustrojstva zemlje. U skladu s tim mijenjale su se i granice općinskih atara unutar srezova. Na isti način mijenjalo se i uspostavljalo unutrašnje ustrojstvo islamske zajednice u Bosni i Hercegovini. Područja pojedinih džemata ili imamata uglavnom su se poklapala sa administrativnim granicama jedne ili više općina sa dominantno muslimanskim stanovništvom. Tokom tridesetih godina 20. stoljeća na području današnje općine Doboj Istok bilo je nekoliko imamata odnosno džemata, koji su obuhvatali naselja današnje općine

Doboj Istok i pripadali Sreskom vakufsko-mearifskom povjerenstvu Gračanica.

Krajem dvadesetih godina prošlog stoljeća uvede se postupno posebni službenici koji su vodili matične poslove za stanovnike islamske vjere koji su se nazivaju imami-matičari. Područje jednog imama-matičara obuhvatalo je po nekoliko susjednih naselja i često se poklapalo sa područjem jednog imamata.

Na osnovu jednog zakona iz 1927. godine i sporazuma Ministarstva vjera i Vakufsko-mearifskog sabora, uvodi se vođenje tzv. domovnica, te matica rođenih, vjenčanih i umrlih muslimana Bosne i Hercegovine.

Prema matičnim knjigama koje su tada uspostavljene, naselja današnje općine Doboj Istok grupisana su na sljedeća matična područja: područje Brijesnice i Stjepan Polja vodio je imam-matičar hafiz Idriz ef. Omeragić, područje Klokotnice, Stanić Rijeke i Svijetliče imam-matičar Sulejman ef. Babić, područje Lukavice (koja je obuhvatala i današnje naselje Lukavica Rijeke) imam-matičar hafiz Mehmed ef. Devedžić, dok je naselja koja se naslanjaju na današnju općinu Doboj Istok - Sjeninu, Grapsku Tursku, Bušlečić i Poturice (danas Porječje) vodio imam-

matičar Ibrahim ef. Bašić.

Neki od navedenih imama-matičara u određenim periodima spominju se i kao imami pojedinih džamija u naseljima današnje općine Doboj Istok. Tako je Sulejman ef. Babić bio imam džamije u Klokotnici, a Ibrahim ef. Bašić imam jedne od džamija u Sjenini. Hafiz Idriz ef. Omeragić (rođen 1887. godine u Donjem Vakufu, Osman kapetanovu medresu u Gračanici završio 1910. godine), obavljao je dužnosti mualima, imama i imama-matičara u Brijesnici, Stjepan Polju, Klokotnici i susjednim naseljima, oko Prvog svjetskog bio je vjeroučitelj u Narodnoj osnovnoj školi u Grapskoj. Inače, hafiz Idriz Omeragić potiče iz poznate donjovakufske sahadžijske porodice, a tim zanatom su se bavili njegov otac Sulejman i brat. Umro je 1945. godine.

Kod potomaka hafiza Idriza ef. Omeragića, koji danas žive u Tuzli, ostala je dokumentacija iz koje se može sagledati djelokrug rada imama-matičara. U toj dokumentaciji nalazi se veći broj raznih dokumenata, od kojih su neki znatno oštećeni. Najčešće su to isprave o rođenju, vjenčanju ili smrti stanovnika Brijesnice, Klokotnice i susjednih naselja. Ima i određeni broj tzv. Ilmi-habera, potvrda koje imam-matičar izdaje kao dokaz da određeno lice nema nikakvih zapreka za vjenčanje. Tu su i iskazi o vojnim obveznicima kao i isprave iz raznih segmenata vjersko-prosvjetnog života muslimana navedenih naselja. U njima se mogu naći mnogi zanimljivi detalji, ne samo o vjerskim, već i o demografskim i općekulturnim prilikama kako na području današnje općine Doboj Istok, tako i u širem okruženju.

Nekoliko sačuvanih dokumenata iz 1932. i 1934. godine, na primjer, koji se nalaze u ostavštini govori hafiza Idriza ef. Omeragića, govore o značaju poznatog Gazi Husrevbegovog vakufa za muslimansko stanovništvo i ustanove Islamske zajednice Bosne i Hercegovine. U njima nalazimo zanimljive podatke o vremenu i atmosferi koja je vladala pri organizovanju proslave povodom četrirstote godišnjice Gazi Husrevbegovog vakufa, 1932. godine, povodom koje je izašla i

poznata "Spomenica..."

Ulema medžlis u Sarajevu je 1932. godine uputio dopis muftijstvima, sreskim mearifskim povjerenstvima i samostalnim džematima širom Bosne i Hercegovine, pa i džematu u Brijesnici, u kojem između ostalog stoji:

"Svaka kulturna zajednica čuva uspomenu na svoje ljude, koji iz ljubavi i plemenitih pobuda, stvoriše trajna djela za materijalni i duhovni napredak zajednice.... I mi,...treba da slijedimo primjere drugih kulturnih sredina i da proslavljamo uspomenu na one naše pretke koji nas zadužiše svojim velikim djelima kojima se mi i danas možemo da ponosimo....Prije četiri stotine godina Gazi Husrev-beg kao carski namjesnik, dođe u naše krajeve i svojim džinovskim naporima od obične kasabe, stvori...naše šehar Sarajevo... Kruna ovoj građevnoj djelatnosti je Begova džamija koja je i danas, poslije četiri stotine godina, ponos i cvijet šehar Sarajeva.

Da bi šehar Sarajevo učinio i trgovačkim centrom Gazi Husrev-beg gradi bezistan sa glasovitim Tašlihanom nekom vrstom trgovačke berze, podiže hanove i gradi nekoliko stotina dućana. Zato, grad Sarajevo ima da zahvali ovom velikom osnivaču svu svoju veličinu i značaj koji danas uživa. Da nije bilo Gazi Husrev-bega, pitanje je da li bi uopšte postojao ovaj divni grad, čija je uloga bila od tolikog značaja u očuvanju našeg narodnog karaktera.

Što je Gazi Husrev-beg učinio specijalno za Sarajevo, to su mnogi drugi vakifi učinili za svoja mjesta i svojim djelima zadužili pokoljenja da ih se sjećaju i na njih ugledaju.

Svjestan velike moralne koristi, koju Islamska zajednica ima od uspomena na velika dobra djela onih hajir sahibija, donio je Ulema medžlis, povodom proslave četrirstote godišnjice Gazi Husrev-begove džamije zaključak, da se uspomene na ovog našeg velikana kao i na druge lokalne vakife i dobrotvore oživljavaju svake godine među našom omladinom, dajući joj na taj način primjere požrtvornosti i rada za islamsku zajednicu....

Na 26 Redžeba (uoči Lejlei Miradža)

svake godine održaće se u glavnim džamijama koje imaju svoga vaiza i svima islamskim autonomnim zavodima (medresama, mektebima, tekijama i sirotištu) predavanja o velikim djelima Gazi Husrev-bega i najvećeg mjesnog vakifa. Ova predavanja i vazovi imaju zadatak da ugledom na prijašnje hajir sahibije pobude u slušaocima ljubav prema islamskoj zajednici i volju za činjenjem dobrih djela. Predavanja će u glavnom držati vaizi, muderizi, mualimi i šejhovi, a sporazumno sa nadležnim Sreskim vakufsko-mearifskim povjerenstvom i druga lica....”

U tom pravcu su provedene brojne aktivnosti, što potvrđuje i jedan dopis Vakufske direkcije u Sarajevu (broj: 17455/32, od 24. septembra 1932.) svim sreskim vakufsko-mearifskim povjerenstvima i svim imamima-matičarima u Bosni i Hercegovini u kojem vakufski direktor Arnautović traži izvještaj o posjetiocima navedene proslave sa terena, kako bi se obezbijedile povlastice za vožnju. Sresko vakufsko-mearifsko povjerenstvo u Gračanici taj je dopis prosljedilo svim imamima-matičarima sa svog područja, tražeći “iskaz do 5. oktobra 1932. godine, tko će ići na proslavu”.

Tako imam iz naselja Klokotnice (tada u srezu Gračanica, kasnije u srezu i opštini Doboj, a danas središte općine Doboj Istok), Sulejman ef. Babić, Sreskom vakufsko-mearifskom povjerenstvu, 10. oktobra, odgovara: “Na naređenje broj 755/32. od 27. septembra 1932. god. izvještava se p. n. da će na proslavu 400 godišnjice Gazi Husrevbega u Sarajevu iz ovog džemata prisustvovati 20 lica, te se umoljavate, da se isposluje 20 kom. legitimacija za povlašćenu vožnju za posjetioce rečene proslave.”

Velika proslava 400-godišnjice Gazi Husrev-begovog vakufa, 1932. godine, ostavila je traga i u kasnijim godinama, o čemu govori i dokumenat (broj: 3437/34. od 24. oktobra 1934. godine), od Ulema Medžlisa u Sarajevu, koji je upućen svim muftijstvima, sreskim vakufsko-mearifskim povjerenstvima i imamima samostalnih džemata na njegovu području. U njemu se, između ostalog, kaže:

“Približava se dan kad bi trebalo prema raspisu ovog Ulema medžlisa od 15. maja 1934. broj 3290/32, da se svečano sa lijepim manifestacijama proslavi uspomena na velikog hajir-sahibiju Gazi Husrev-bega kao i ostalih mjesnih vakifa...”. Dalje se, pošto je u to vrijeme žalost za kraljem Aleksandrom, preporučuje: “...da se ta proslava ove godine održi bez vanjskih manifestacija, osvjetljavanja munara i vješanja zelenih bajraka.” Potpisao: “pretsjednik Muftić, s. r.”.

Sresko vakufsko-mearifsko povjerenstvo u Gračanici, ubrzo (28. oktobra) prosljeđuje obavijest svojim imamatima, koje potpisuje njegov predsjednik Ibrahim ef. Mehinagić (dugogodišnji predsjednik Povjerenstva i šerijatski sudac-kadija sreza Gračanica, a kasnije Vrhovni šerijatski suja Bosne i Hercegovine).

Takav jedan dopis 10. novembra je zaprimio i “primio na znanje” imam-matičar u Brijesnici i Stjepan Polju, hafiz Idriz ef. Omeragić.

Takođe, Ulema medžlis u Sarajevu je 5. oktobra 1936. godine uputio dopis svim područnim sreskim vakufsko-mearifskim povjerenstvima i džematskim medžlisima, podsjećajući ih da obilježavanje uspomene na velikog vakifa Gazi Husrev-bega, kao i na druge lokalne vakife, pada u utorak 13. oktobra na Lejlei Miradž. Navedena proslava, kako piše u tom dopisu, treba da pobudi uspomene na svijetle primjere naših predaka i dadne povoda mlađima da pođu njihovim stopama. Imamat džemata Brijesnica dobio je ovaj dopis i kako se navodi, “Primio na znanje i po istom postupio. 12./10 1936., Omeragić”.

Jedan zanimljiv dopis, koji se odnosi na Ajvatovicu, Muftijstvo u Tuzli, uputilo je 10. juna 1933. godine, svim vakufsko-mearifskim povjerenstvima u svom Muftijstvu, pa i povjerenstvu u Gračanici: “U smislu raspisa Vrhovnog starješinstva Islamske vjerske zajednice u Beogradu....Ministar saobraćaja... odobrio je povlasticu u pola cijene na javnim željeznicama.” Dalje se navodi da je to odobreno muslimanima zbog potreba: “...hodočašća na Ajvatovicu u Pruscu, srez jajački,

Osnovna škola u Klokotnici

koje će se održati 19. juna o. g.". Povlastica će važiti "...uz potvrdu Imamata u Pruscu da su bili na ovom hodočašću". Sresko vakufsko-mearifsko povjerenstvo u Gračanici ovaj dopis, 14. juna 1933. godine, dostavlja svim imamatima sreza gračaničkog. U Imamatu džemata Klokotnica dopis je zaprimljen 21. juna uz bilješku: "Primio na znanje i a. a.". U potpisu Babić, tadašnji imam-matičar.

Uspostavljanje i razvoj svjetovnog školstva na području današnje općine Doboj Istok je, uostalom, kao i u drugim muslimanskim sredinama išlo vrlo teško i sporo. Još krajem 19. stoljeća Austrougarska uprava je pokušala da među prvim narodnim osnovnim školama gračaničkog kotara otvori školu u Maloj Brijesnici za području sela: Male i Velike Brijesnice, Klokotnice i Stjepan Polja. Takva nastojanja osujetila je konzervativna sredina navedenih sela. Zbog toga je, 1896. godine, narodna osnovna škola otvorena u Boljaniću, pet godina kasnije (1911.) u Grapskoj i, napokon, nakon silnih peripetija, 1930. u Lukavici, gdje je tekode, trebalo da se izgradi još za vrijeme Austrougarske uprave, ali do gradnje nije došlo iz istih razloga kao i u Maloj Brijesnici. U narodnoj osnovnoj školi u Grapskoj jedno vrijeme kao vjeroučitelj

radio Hafiz Idriz ef. Omeragić. U Lukavici je prvi učitelj bio Osman Masnik, a tridesetih godina 20. stoljeća kao učitelji rade i Agan Makarević, Ibrahim ef. Lika i Muhamed Balta.

Prema sjećanjima stanovništva naselja Doboj Istok, izgradnja škole u Klokotnici, početkom tridesetih godina 20. stoljeća obilježena je snažnim otporom većeg broja mještana. Ipak je formiran građevinski odbor u kojem su bili: Omer Avdaković, Osman ef. Babić, Musto Babić, Mustafa Džebić, Omer Halilović, Ibrahim Hasićević, Hasan Hodžić, Mustafa Mujkić (kasnije načelnik općine Stanić Rijeka), Halil Mujkić, Ibro Mujkić, Jusuf Mustafić, Hasan Šakić i općinski pisar.

Otvorenje zgrade Narodne osnovne škole u Klokotnicu je bilo 23. oktobra 1932. godine. Upis djece i sam početak nastave nije odmah krenuo, što se vidi iz jednog dopisa Imamata džemata u Klokotnici. Naime, u tom dopisu koji je upućen 14. decembra 1932. godine Sreskom povjerenstvu u Gračanici se kaže: "...kako je ovaj Imamat doznao da će ovih dana i učitelj doći i nastavu otpočeti...". Međutim, za vjeronauku još nije bio niko imenovan, te se ta činjenica ovim

dopisom stavila naslovu do znanja.

Upis djece u novootvorenu školu je, izgleda, bio konačno završen tek 24. januara 1933. godine, a nastava je tada i otpočela. Vjeronauku je od tog datuma počeo predavati Sulejman ef. Babić i to sa fondom od osam sati sedmično. Ovo se vidi iz dopisa koji je 15. februara 1933. godine uputio Imamati džemata u Klokotnici Muftijstvu u Tuzli. Izgleda da ga je ubrzo kao vjeroučitelj zamijenio hafiz Idriz ef. Omeragić.

U sjećanjima polaznika iz prvih generacija škole je ostalo da su na početku kao učitelji radili Hakija Raljević i neki Soko Herceg.

Na zaglavlju (pečatu) jednog dokumenta iz 1940. godine može se vidjeti zvanični naziv te škole. Ona se tu navodi kao "Državna Narodna škola u Klokotnici srez dobojski banovina vrbaska".

Učitelj Hakija Raljević je bio upravitelj škole u Klokotnici 1940. godine. On je potpisnik dokumenta od 24. aprila te godine, kojim od Imamata džemata u Brijesnici traži spisak djece rođene 1932. i 1933. godine, kako bi se mogla upisati u školu u Klokotnicu. Radilo se o djeci iz naselja Kolokotnica i Suho Polje, jer je izgleda tada to bilo školsko područje navedene škole.

Tridesetih godina 20. stoljeća u naseljima koja se danas pretežno nalaze u općini Doboj Istok, postojalo je i radilo više mekteba: u Klokotnici četiri (mahale Ahinbašići, Frkati, Gnječe i Habibovići), u Brijesnici tri (Gornji u mahali Škrebe, Donji i u mahali Hadžići), u Stjepan Polju tri (mahale Dedići, Potok i Prkuti-Ibrahimovići), zatim u Stanić Rijeci, Lukavici Rijeci, Sjenini, Grapskoj, Svjetlići. U Brijesnici je djelovao i reformisani mekteb Ibtidajja, koji se tada rijetko mogao naći na selu. Zbog višeg stepena izobrazbe, narod je ovu ustanovu nazivao i "medresa", a vjeroučitelje u njima "muderizi". U ovoj Ibtidajji je dugo vremena, od 1912. godine, službovao Mustafa ef. Sejdinović, rođen 1876. godine, završio višu naobrazbu na Dar-ul-muallimu, 1899. godine, a prije mekteb Ibtidajje u Brijesnici službovao u Bosanskoj Krajini (Kladaša, Todorovo i Puračić?).

Djelovanje i značaj tako velikog broja si-

bijan mekteba i mekteb Ibtidajje na području današnje općine Doboj Istok zahtjeva posebno istraživanje.

Malo je poznato da su još tridesetih godina tadašnji organi Islamske zajednice vodili aktivnosti za opismenjavanje muslimanskog stanovništva širom Bosne i Hercegovine. To vidimo iz jednog dopisa Ulema međžlisa u Sarajevu, odnosno njegovog Glavnog odbora za suzbijanje nepismenosti, čiji je predsjednik bio F. Spaho.

Glavni odbor za suzbijanje nepismenosti pri Ulema međžlisu osnovan je 1938. godine. Već prve godine oko 5.000 nepismenih je naučilo čitati i pisati. Osnovani su i mjesni odbori za suzbijanje nepismenosti pri sreskim vakufsko-mearifskim povjerenstvima. Najaktivniji su bili u Cazinu, Prijedoru, Bihaću, Tuzli i Vlasenici. Da bi se još više pospješilo opismenjavanje, u od 28. avgusta 1939. godine traži se da u mjesne odbore uđu i svi džematski imami sa područja dotičnog vakufskog povjerenstva. Džematski imami bi u svom džematu, pod nadzorom mjesnog odbora, vodili akciju za suzbijanje nepismenosti uz pomoć svih vjerskih službenika i ostalih kulturno prosvjetnih radnika. Traži se provođenje analfabetskih tečajeva i u najzabitijim krajevima.

Posebno se ističe problem opismenjavanja muslimanki, pa se u dopisu navodi: "Kod vođenja akcije za suzbijanje nepismenosti u prošloj godini ustanovljeno je, da je vrlo mali broj muslimanki polazio ove analfabetske tečajeve. Umoljavaju se sva vakufska povjerenstva da sa mjesnim odborima za suzbijanje nepismenosti porade da se u slijedećoj godini što veći broj muslimanskog ženskinja privuče u analfabetske tečajeve. Poziva se sva ilmijska, da vazovima i na drugi način svugdje i na svakom mjestu poučava naš svijet da je potrebno i ujedno da je vjerska dužnost, da muslimanke polaze analfabetske tečajeve i da se nauče čitanju i pisanju, a ove tečajeve će najzgodnije moći voditi vjerski službenici. U ovim tečajevima našem ženskinju treba dati i potrebne pouke iz Islama."

Iz Sreskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Gračanici takav dopis upućen je

Imamatu džemata u Brijesnici i Stjepan Polju 12. septembra 1939. godine „...na znanje i ravnanje s time, da s ovim raspisom upoznate sve mualime u svom području i da nastojite, da se otvori što više tečajeva u smislu ovog raspisa.” Potpisao predsjednik povjerenstva Mehinagić.

U Imamatu džemata u Brijesnici to uputstvo je zaprimio Omeragić, 15. oktobra 1939. godine, uz zabilješku: “Primio na znanje i obavijestio ostale službenike”. Šta je od svega ovog urađeno na terenu naselja Brijesnica, Klokotnica i drugih, ostaje nepoznato.

U svojevrsnoj kampanji objašnjavanja potrebe školovanja muslimanskog stanovništva i izgradnje škola po svim krajevima Bosne i Hercegovine aktivno se uključio i Ulema medžlisa u Sarajevu. To potvrđuje dopis broj 8535 od 15. decembra 1938. godine, koji je taj visoki organ uputio svim sreskim vakufsko-mearifskim povjerenstvima u Bsn i Hercegovini. U njemu se između ostalog kaže:

“Kako je poznato muslimanska sela su većim dijelom bez škola. Razlog ovome dobrim dijelom treba tražiti u konzervativnosti našeg muslimanskog sela, koje se i danas donekle opire školi. Ali je ipak u tom pravcu nastupilo poboljšanje i dužnost je svih organa Islamske vjerske zajednice da nastoje da se dosadajući propusti u izgradnji škola po našim selima poprave...

Ulema medžlis je zaključio da umoli sva Sreska vakufsko-mearifska povjerenstva da u zajednici sa područnim džematskim imamima ispituju potrebu podizanja zgrada za narodne osnovne škole, kao i mogućnost za gradnju tih zgrada...

Tamo gdje postoje zakonski uslovi, da se otvori škola, a nije otvorena, ustanoviti da li je osnovan građevni odbor za izgradnju škole, ima li potrebno zemljište za školu, školsko dvorište, igralište i zemljište za školsku baštu. Ukoliko ovo do sada ne postoji ispitati mogućnost i način kako bi seljani darovali potrebno zemljište. Džematski imami sa ostalim vjerskim službenicima svoga područja treba da ulože što veći napor da se osnuje građevni odbor od seljana i da seljani

daruju potrebno zemljište za školu.

Seljaci treba da se obvežu da će nabaviti potrebni građevni materijal. Za ovo treba naročito naš seljački svijet animirati i pridobiti, kako bi se moglo lakše dobiti potrebna državna pomoć za gradnju škole.

Nalaže se svim vjerskim službenicima da podizanju i zgrađivanju školskih zgrada posvećuju svoju stalnu pažnju i svijet upućuju o potrebi gradnje narodnih osnovnih škola po našim selima...”. U potpisu je predsjednik Čerimović.

Sresko vakufsko-mearifsko povjerenstvo u Gračanici je navedeni dopis 31. decembra 1938. godine uputilo svim područnim imamima, uz primjedbu da imamat koji “...pokaže se nemaran u radu po prednjem narednju Ulema medžlisa pozvaće se na odgovornost i kazniti.” Ovo je potpisao predsjednik povjerenstva Mehinagić.

Iz Imamata džemata u Stjepan Polju, 15. aprila 1939. godine, izvještaj Sreskom povjerenstvu prosljedio hafiz Idriz ef. Omeragić, koji je kao imam-matičar pokrivaio i susjedna naselja naselja Brijesnicu i Klokotnicu: “...Izvjješćuje se naslov da na teritoriji ovog imamata u Klokotnici već škola postoji. U Brijesnici svisu uslovi za školu izvršeni i naskoro će rad za gradnju otpočeti. U Stjepan Polju izgledi su da će se naći zemljište koje je potrebno za školu a potome će se početi sa drugim pripremama.”

U istom pravcu govori i dopis koji je 16. maja 1940. godine Imamatu džemata Brijesnica uputio Imamat džemata u Doboju, sreza dobojskog a koji je potpisao džematski imam Salihbašić. U tom se dopisu između ostalog nalaže: “...Opsežna i svestrana propaganda za upis kako muške tako i ženske djece u školu, što se svim vjerskim službenicima u striktnu dužnost stavlja. Da tu propagandu provode i svu djecu popišu, koja do sada nisu upisana u školu i dostave taj popis što prije ili svom područnom imamatu ili povjerenstvu svome kome pripadaju.” Dalje se izričito navodi “...da će se svi vjerski službenici po tome i ocijeniti, koliko su revni i vrijedni radnici na prosvjetnom polju, pa će prema tome biti i ocijenjeni”.

Samo dva dana kasnije, u ime Imamata u Brijesnici, taj je dopis zaprimio i "Primio k znanju" Omeragić.

Svojim dopisom Imamat u Brijesnici i Stjepan Polje (vjerovatno i ostalim imamatima) od 14. maja 1939. godine, načelnik Sreza Gračanica Bešliagić pozvao je "...da se u što većem broju odazovete na zakazanim predstavama, tako da bi i naše mještance pokazalo da voli i da razumjeva umjetnost...". Radi se o ljetnoj turneji trupe Narodnog pozorišta Vrbaske banovine koje je nudilo sljedeći repertoar: „Sumnjivo lice“ Branislava Nušića, „Trideset sekundi ljubavi“ od Alda de Benedetija, „Sreće s preprekama“ od Žana de Latraza, „Odgođena noć“ od Arnolda i Baha i „Bajka o Đurici“ - predstava za djecu od P. Golija.

U dopisu je dalje navedeno da će Opština Gračanica snositi najveći dio troškova i voditi organizaciju pozorišnih predstava i poziva: "...da na predstavama učestvuje što veći broj težaka...".

Imamat džemata u Brijesnici je ovaj dopis zaprimio 19. maja 1939. godine, uz bilješku: "Primio na znanje a seljane obavije-

stio, Omeragić", ali se ne zna da li je spomenuta pozorišna turneja realizovana na gračaničkom srezu.

IZVORI I LITERATURA

1. Arhiv Medžlisa islamske zajednice Gračanica, nesređena građa,
2. Dokumenti iz ostavštine hafiza Idriza ef. Omeragića,
3. Domovnik za naselje Lukavicu iz tridesetih godina 20. stoljeća, Matični ured Lukavica,
4. Rusmir Djedović, Prilog poznavanju daleke prošlosti džamija i vakufa na području općine Doboj Istok, *Starv* – časopis za kulturu, umjetnost i društvena pitanja, broj 8-9, Narodna i univerzitetska biblioteka „Derviš Sušić“ Tuzla, „Monos“ Gračanica, 2004.
5. Osman Delić, *Sto godina Narodne osnovne škole u Gračanici*, Gračanica, 1986.
6. Osman Hadžić, *Osnovna škola u Klokotnici*, Planjaj, Tešanj, 2002.
7. Abdulah Škaljić, *Turcizmi u srpskohrvatskom-hrvatskosrpskom jeziku*, Svjetlost, Sarajevo, 1985.